

WILG&MAND

4 - 1995

Doelstellingen Stichting Wilg & Mand

- Nieuwe perspectieven zoeken en creëren voor het Nederlandse mandenmaatwerk binnen de potentiële afzetgebieden.
- Behoud van het veelzijdige vlechtvakmanschap: o.a. door het uitgeven van handboeken en het stimuleren van cursussen.
- Behoud van de vakkennis betreffende de griendteelt en bevordering van een goed evenwicht tussen vraag en aanbod.
- Het initiëren en begeleiden van onderzoek/studies binnen het wilg-en-mand vakgebied.
- Het via een speciaal fonds aanschaffen van materiaal met een historische waarde: vlechtwerk, gereedschappen, boeken e.d.
- Het interesseren van zoveel mogelijk Nederlanders (incl. de overheid) voor de activiteiten van de Stichting Wilg & Mand.

Stichtingsbestuur:

Voorzitter : P.H. Spieringhs (waarnemend)
 Secretaris : C. Tutein Nolthenius
 Penningmeester: A.D. van 't Hoog
 Leden : P. Craenen, B. van Halen, R. Peelen,
 J. Schilder

Bulletin-redactie:

A.D. van 't Hoog, C. Tutein Nolthenius,
 G.M. Pot-van Regteren Altena.
 Bijdragen voor het bulletin kunt u sturen naar het secretariaat, bij voorkeur getypt of in goed leesbaar handschrift.

Algemene informatie en redactiesecretariaat:

Van Heemstralaan 35, 6814 KB Arnhem, tel. 026 3516507

Penningmeester Stichting Wilg & Mand:

Hogeweg 11, 8194 LN Veessen, tel. 0578 631346

Girorekening: 26 95 726

Bankrekening: 32 65 03 218, Rabobank, Heerde

Cursusinformatie:

Mw. C.M. Kuijpers, Sarinkdijk 1, 7255 MS Hengelo (Gld)
 tel. 0575 467481

Teenvoorziening:

B. van Halen, Velddijksestraat 9, 6627 KE Maasbommel
 tel. 0487 562212

Gereedschapaanschaf: José Schilder, tel. 072-5744403

Uitgave: Wilg & Mand. Verschijnt viermaal per jaar.

Vijftiende jaargang, 1995 nr. 4

Drukkerij: A.J. van Midden, Dorpsplein 220, 3405 BJ Benschop

© Stichting Wilg & Mand ISSN: 1382-8894.

Minimumdootatie:
 f 20,- per jaar.
 buitenland f 25,-)
 Donateurs
 ontvangen
 de bulletins gratis

OPENINGSSPEECH DONATEURSDAG TE IJSSSELSTEIN

Vrienden van Wilg & Mand: met bijzonder genoegen heet ik u van harte welkom op deze jubileumdag.

De landelijke spreiding van de belangstelling voor onze Stichting brengt met zich mee dat onze donateursdagen op wisselende locaties worden georganiseerd.

Maar voor vandaag stond IJsselstein van het begin af aan centraal.

Gaat u met mij even terug naar 1980?

"Heden.....enz....."

IJsselstein vanouds een centrum van de mandennijverheid. Ook hoepelmakerijen waren hier thuis en aan de teenhandel en teenexport in het verleden werd vanuit IJsselstein een belangrijke impuls gegeven.

IJsselstein is ook de vestigingsplaats van ons manden-museum!

In dit verband wil ik ook graag vermelden dat onze Stichting steeds heeft mogen rekenen op de medewerking van het gemeentebestuur van IJsselstein.

Thans ook resulterend in het creëren van een nieuwe be-huizing van ons museum.

U begrijpt dat wij deze medewerking ten zeerste op prijs stellen.

En nu zijn we 15 jaar verder.....!

We mogen constateren dat Wilg & Mand alom in den Lande weerklink heeft gevonden.

In de loop der jaren zijn heel wat activiteiten ontwikkeld en hier is een woord van dank en waardering aan al diegenen die, op welke wijze dan ook, hieraan medewerking hebben verleend op zijn plaats.

Een dezer dagen las ik een uitspraak van de beroemde Einstein: "GROTE RESULTATEN WORDEN BEREIKT DOOR VELE KLEINE WERKZAAMHEDEN".

We mogen stellen dat deze uitspraak ook hier van toepassing is!

En ze k n en m g ook gelden voor de toekomst.

Ik wil van de gelegenheid gebruik maken beroep op u te doen om te participeren in die activiteiten, ook al veronderstelt u dat uw bijdrage slechts minimaal kan zijn!

Misschien is uw veronderstelling in deze ingegeven door een op zich lovende bescheidenheid.

Als u zich opgeeft kunt u uiteraard kiezen voor die activiteit die u het best ligt of het meest aanspreekt.

Dat er in de bestaanstijd van de Stichting al veel is bereikt, wil nog niet zeggen dat we er zijn, dat aan alle doelstellingen volledig en volwaardig is voldaan.

Er staat nog veel te doen!

Enkele projecten, waarop Wilg & Mand zich kan richten zijn bijv.:

- . een gericht onderzoek naar de geschiedenis van de mandenmakerij;
- . het in beheer krijgen van een griend, hetzij nieuw, hetzij bestaand. Een eerste onderzoek in deze is al gaande;

En vrienden, heeft u suggesties voor bepaalde activiteiten: laat u ze ons dan weten!

En schroomt u ook niet ons te vertellen of de Stichting aan uw verwachtingen voldoet.....of niet?

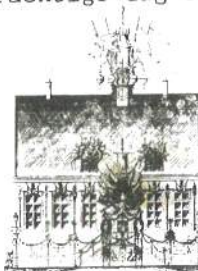
U hebt uit ons bulletin kunnen vernemen dat ik voornemens ben om als bestuurslid en voorzitter terug te treden.

Ik stel me voor hieraan gevolg te geven in het begin van de avond als we het glas gaan heffen op de toekomst van Wilg & Mand.

U wordt daarvoor uiterlijk om 5 uur terugverwacht, nadat u alle activiteiten van de dag heeft gevolgd.

Vrienden, onder het motto:

"DE LIEFDE VOOR DE MAND IS EEN IEDER AANGEBOREN"
wil ik u een nuttige en prachtige dag toewensen!

VERSLAG DONATEURSDAG IJSSELSTEIN

Op zaterdag 23 september, met mooier weer dan verwacht, kwamen ruim 140 donateurs om 10 uur dus opgewekt naar IJsselstein voor de viering van het derde lustrum van onze stichting.

Op het oude stadhuisplein voor Ridder St. Joris was het al druk met uitladen van expositiemateriaal, foto's, manden, te verkopen teen, demonstratiemateriaal voor klei-wanden enz.

De koek, een "apenluider", bij de koffie had hoewel vers gebakken een historische achtergrond uit 1884. (Een gedicht uit die tijd verhaalt dat de klokken van IJsselstein toen geluid werden voor een dode aap). Er waren een aantal genodigden, zoals de wethouder van cultuur van IJsselstein en Mevrouw Olivia Elton Barratt (oud voorzitter van de Engelse Basketmakers Association en schrijfster van het ook in het Nederlands vertaalde boek "Basket Making"). Ook waren er enkele Duitse vlechters en natuurlijk een heel aantal van onze trouwe donateurs uit België.

Na het openingswoord van onze voorzitter en enkele mededelingen kon Joop Overes namens de Museumwerkgroep het een en ander medelen over de nieuwe museumbehuizing die in 1996 betrokken zal worden. Er zal een goede, zij het vrij beperkte, ruimte ter beschikking komen. Hierin zal via wisselexposities geleidelijk aan onze collectie manden e.d. worden getoond. Onze donatrice Mevrouw van Royen, deskundige op het gebied van musea, zal met behulp van onze nu eenmaal beperkte middelen, een zo gevarieerd en leerzaam mogelijke expositie scheppen.

De werkgroep Taalonderzoek is bijna gereed met het invoeren van de bij oude mandenmakers verzamelde gegevens. Deze zullen door het Meertens Instituut te Amsterdam tot een rapport worden verwerkt.

Bert Balk sprak namens de Werkgroep Cursussen. In die Cursuswerkgroep speelt Maria Kuijpers het centrale punt bij het informeren van nieuwe cursisten over de mogelijkheden die, zeer verspreid over het land en over de seizoenen, thans aanwezig zijn. We praten toch altijd over zo'n 100-tal cursisten (voor 't eerst of op herhaling) per jaar! De werkgroep zal voortgaan met het produceren van leerboeken, zoals het vertalen van het Franse standaardwerk "La vannerie l'osier", deel I.

Mevrouw Elton Barratt gaf in het Engels, dat door twee donateurs deskundig ter plekke werd vertaald, een korte impressie van het wel en wee van de Engelse zustervereniging die in Engeland en tot ver daarbuiten haar leden heeft. Er is een zeer bloeiend verenigingsleven dat over het grote land is verspreid. Lokaal ontmoet men elkaar nogal eens in kleine vlechtgroepen wat zeer stimulerend blijkt te werken.

Na een koffiepauze was de zaal zo verduisterd dat Enno Wiersma uit Amsterdam aan de hand van mooie, instructieve

barokke-fluïtmuzikanten
zorgen voor de juiste
toon

dia's kon vertellen hoe elders in de wereld met leem en andere hulpmaterialen gebouwd en vormgegeven wordt. Het artikel van zijn hand (elders in dit bulletin) geeft een goede indruk en zal voor de deelnemers aan onze viering een welkome opfrisser zijn.

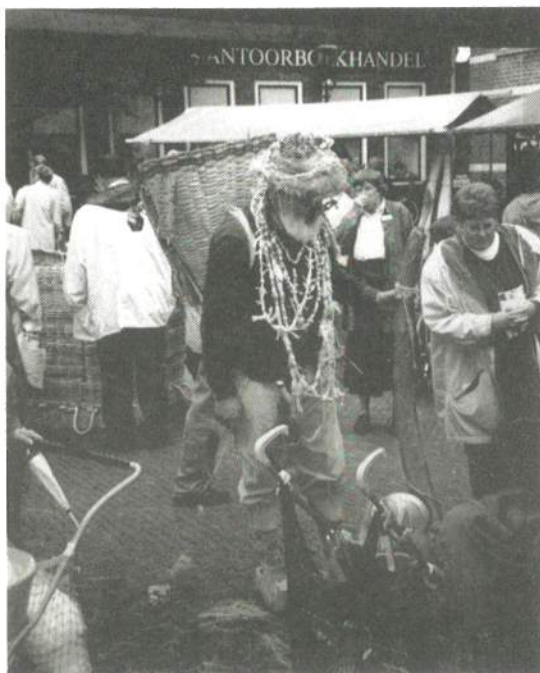
Het vragen uur leverde helaas niet zoveel op. Men was erg bescheiden en stelde liever aan de mensen om zich heen zijn vragen. En toch, juist ook die vragen zijn veelal voor meerdere personen prettig om beantwoord te horen. De oproep (goede), potentiële bestuursleden voor te dragen bij het bestuur heeft helaas tot nu toe nog geen resultaat opgeleverd.

Na de lunch was ieder vrij de markt op of de stad in te gaan. Men mengde zich met een talrijk IJsselsteins publiek dat op deze zaterdag tussen zijn reguliere marktinkopen ineens veel heeft kunnen opsteken over wilgen, mandenvlechten en de Stichting Wilg & Mand.

Behalve dat enkelen druk waren met het aanzetten van oren hebben zeer velen Nederlandse en uit Engeland ingevoerde mandenmakersgereedschappen ingeslagen. Verder was het zeer gemoedelijk de lezers en de constructrices van vrijgevormde dieren te zien werken onder het aanhoren van Theo Sonnemans levendige, onderhoudende praatjes. Zowel bij de exposities in het oude stadhuis als in het restaurant zette de barokke-fluitmuzikanten de juiste toon bij het evenement. Het klonk zeer plezierig en dat werd dan ook door iedereen buitengewoon gewaardeerd.

Om 16.30 uur was er het moment voor een feestdrank op onze bloeiende stichting. Hierna kwam het afscheid van

eo Sonnemans
op de markt

onze voorzitter met een memorie van de scheidende voorzitter en toespraken van zowel de secretaris als de penningmeester, waarbij de inzet, de kwaliteiten en de plezierige persoonlijkheid duidelijk geschetst aan het licht kwamen. Een en ander ging natuurlijk vergezeld van bloemen die in een vaas met inscriptie kwamen te staan. De gegraveerde initialen H.V. en 1980-1995 onderstreepten nog eens het lange verdienstelijke bestuurslidmaatschap van Harrie Verboord.

Door de scheidende voorzitter werd de voorzittershamer overgedragen aan het bestuurslid Piet Hein Spieringhs die deze taak tijdelijk zal waarnemen.

De wethouder van IJsselstein benadrukte in haar toespraak dat zeker met het in gebruik nemen van het nieuwe museum de gemeente grote prijs stelt op de bijdrage die onze stichting daar geeft met zijn presentatie. De lang wat bescheiden contacten tussen stichting en gemeente zullen zeker mogen worden geïntensiveerd, hopelijk tot beider heil.

Het buffet dat hierop volgde was het laatste dat de Museumwerkgroep o.l.v. Bob de Nigtere voor de stichting op deze dag georganiseerd had en dit was als sluitstuk even perfect als de rest. Dank zij een ruime bijdrage van de penningmeester aan deze dag, was de aderlating voor de donateurs zeer bescheiden voor een dag waarop alle aanwezigen met veel plezier zullen terugzien.

CTN

BESTELLING GEREEDSCHAPPEN

José Schilder heeft op zich genomen om alle gereedschapsbestellingen bij de stichting te reguleren via goede en voordelige banen. Bij haar kunt u dus terecht. Voor haar telefoonnummer verwijzen wij naar het titelblad van ons bulletin.

VAN HET BESTUUR

Zoals in het verslag van de donateursvergadering al staat vermeld hebben we nu als stichting een waarnemend voorzitter. Piet Hein Spieringhs is zo behulpzaam om ons tijdelijk te helpen door deze functie uit te oefenen, maar hij heeft het met zijn normale werk en de plannen die hij ontwikkelen wil voor zijn nabije toekomst, te druk om het voorzitterschap zoals hij dat zou willen, uit te voeren. Hierbij dus opnieuw een oproep aan de donateurs, om nieuwe kandidaten voor te stellen aan het bestuur. Gezocht worden dus bestuurders die hun capaciteiten willen aanwenden om de doelstellingen van de stichting na te streven. Kennis, ervaring en werkkraft op dit terrein is ons zeer welkom. Als u niet aan uzelf denkt, kijk dan eens om u heen naar in uw ogen geschikte personen. En..... het hoeven niet persé donateurs te zijn. Een goed vrijwilliger is zeker welkom!

**Bestuursleden
gezocht**

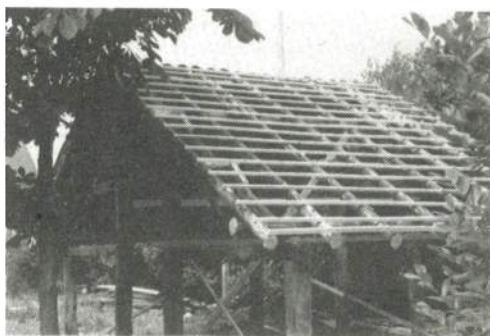
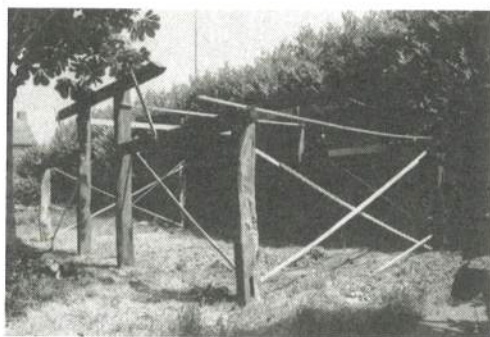
Na de regenachtige donateursdag in Nederweert-Eind op 25 september 1993 is het tamelijk stil gebleven rond de mandenvlechterij in het zuiden des lands; althans voor zover het publicatie in Wilg & Mand betreft. Schijn bediegt echter ook hier. Wellicht is het interessant alle ontwikkelingen nog eens op een rij te zetten.

Tijdens de donateursdag hebben alle aanwezigen kunnen zien dat de mandenvlechters in het winterseizoen hun onderkomen hadden in het nieuw geopende deel van Limburgs openluchtmuseum. Voor het zomerseizoen waren zij echter aangewezen op allerlei wisselende plaatsen binnen het terrein waar het betreft de opslag van wissen (= plaatselijke term voor wilgentenen), weekbakken, werkbankjes, gereedschappen en produkten. Onder de vlechters, en zeker onder de werkers van het eerste uur, de zogenaamde harde kern, bestond al jaren lang de behoefte aan een eigen plekje, een eigen onderkomen, waar ze andere gebruikers van het museumterrein niet tot last zouden zijn, en ze ongestoord aan hun eigen ambacht zouden kunnen werken. Een tweede wens was een stuk grond in bruikleen te krijgen voor de produktie van wissen voor eigen gebruik en voor de cursussen in het winterseizoen, en daarnaast als demonstratie aan het in de zomermaanden in groten getale opkomende publiek.

De eerste wens, een eigen onderkomen, kende de gebruikelijke hobbels in het ambtelijke pad. In het voorjaar van 1994 kwam de hele zaak in een stroomversnelling. Het bestuur keurde in principe de plannen goed, er kwam een tekening van een gebouwtje, er werd geronseld onder de beschikbare krachten en in de zomer van 1994 was het dan zover. In twee werkdagen stond er achter de museum-schuur een gebouwtje bestaande uit twee met elkaar verbonden spanten voorzien van een pannendak. In de weken en maanden daarna werden alle wanden gemaakt, waarna in het vroege voorjaar van 1995 de deuren konden worden ingehangen. Tijdens een van de bijeenkomsten werd het idee geopperd om het gebouw te vernoemen naar de patroon van een oud gilde en sindsdien is in kleine kring het gebouw ook wel bekend als "Het werkhuis Sint Paulus". Voor de geïnteresseerden zal ik even een korte beschrijving van het geheel geven.

Het gebouw bestaat uit twee identieke spanten aan voor- en achterzijde die met elkaar zijn verbonden. Elk spant bestaat uit 4 massieve eiken palen (van ondefinieerbare leeftijd), onderling verbonden door minstens even oude dwarsliggers. Alle palen zijn in de grond gegraven en rusten daar op een massieve kei. Voor- en achterspant zijn met elkaar verbonden middels een zevental dennen als gording, waarop op hun beurt weer een aantal dennen als

kepers rusten. Daarop zijn de panlatten genageld. Als dakbedekking zijn oude handpannen gebruikt die voor de af-

"Het werkhuis Sint Paulus" in aanbouw met 7 gordingen, panlatten en pannen rechts van het middenpad opslag in 4 verdiepingen, achterwand gepotdekseld

wisseling nu eens niet voorzien zijn van strooien poppen, teneinde een zo groot mogelijke ventilatie te waarborgen. Het dak heeft aan de voorzijde en de twee zijkanten een oversteek om de invloeden van al te overvloedig hemelwater te beperken. Binnen is het gebouw verdeeld in een linker en een rechter zijde met daartussen een breed gangpad. De rechter zijde is geheel ingericht voor het drogen en opslaan van gesorteerde wisslen op rekken die een viertal verdiepingen beslaan. Helemaal bovenin, onder de schuinde van het dak, is dan nog plaats voor de kortste en onderaan, net boven de vloer, liggen de langste. De linker zijde, voorzien van een ouderwetse lemen vloer, is ingericht als bergplaats voor de weekbakken, werkbankjes en wat er allemaal niet voor de mandenvlechters bewaard moet blijven. Ook de werktuigen en andere hulpmiddelen kunnen er worden opgeslagen. En zoals het meestal gaat..... de mens bezit altijd meer dan hij vermoedt.

De achterwand bestaat uit gepotdekselde planken, vers uit de eigen zagerij van het museum. De overige wanden zijn opgetrokken uit vlechtwerk, variërend van heel fijn tot heel

grof, in diverse technieken en zo gemaakt dat elke wand vervangen kan worden door een nieuwe als de tijd en het weer zulks nodig maakt. Met name in dit vlechten zijn een kleine 100 manuren gaan zitten. En dat heeft in de hete zomer van 1994 heel wat zweetdruppels gekost.

verschillende soorten vlechtwerk met veel ventilatie

Het spitse deel boven de deur bestaat uit een rieten wandje, voorzien van enig siervlechtwerk. Ook de deur bestaat uit vlechtwerk, gevat in een stevig eikehouten frame, en is voorzien van een balk als afsluiting. Het noodzakelijke comfort wordt geleverd door de aansluiting op de waterleiding om de weekbakken schoon te maken en te vullen, en op het lichtnet, om tijdens duisternis toch enige verlichting te hebben.

Het geheel is door middel van een bestrating verbonden met de achterdeur van de museumschuur, zodat in de winter bij hevige vorst de weekbakken de schuur kunnen worden binnen gereden. Immers de lessen moeten doorgang kunnen vinden en als de wissen in 25 cm ijs zitten is het lastig vlechten!

In de aanplant rond het gebouw bevinden zich een twintigtal wilgerassen die in de loop van de geschiedenis van belang zijn geweest voor de mensheid in het algemeen en de mandenvlechters in het bijzonder. Als demonstratie voor het publiek zijn ze bijzonder geschikt. Of ze in de praktijk van het vlechten ook zo geschikt zijn zal de tijd leren. Daarnaast bevinden zich in de begroeiing ook een aantal rassen die voor de mandenmakers niet interessant zijn, maar er staan omdat zij een lust zijn voor het oog.

En hiermee kom ik op de tweede wens: een eigen stuk grond voor het kweken van wissen, geschikt voor het beoefenen van het ambacht. Na wederom de gebruikelijke ambtelijke procedures te hebben doorlopen kwam in het vroege voorjaar van 1995 toestemming om een stuk grond van de gemeente Nederweert gereed te maken voor aanplant. Dit

hield in het omzagen en verwijderen van de op het perceel groeiende bomen en struiken. Met een aantal mannen en vrouwen werd in eendrachtige samenwerking dit deel van het karwei geklaard. Vervolgens werden met een grote kraan de stronken uitgegraven en verwijderd, en werd tegelijkertijd het hele stuk omgespit; voorwaar geen sinecure, aangezien het perceel, grenzend aan het hoger gelegen kanaal, door ligging en overvloedige regenval nogal drassig was. Het vakmanschap van de kraanmachinist maakte dat het op tijd in orde kwam. Daarna was het de tijd van aanplanten. Met man en macht, in zonneschijn en stromende regen werd het hele stuk aangeplant. Een deel van de aanplant staat op stam, een ander deel in rijen. Alle rassen die bij de museumschuur staan zijn ook hier vertegenwoordigd. De tijd zal leren wat voor ieder ras de beste teeltwijze is.

Veel tijd zal in elk geval nog besteed moeten worden aan schoffelen en ander onderhoud van het stuk grond.

Op enig moment in de toekomst zal ik u nog eens nader informeren over het wel en wee van de mandenvlechters van Eynderhoof en hun bijdrage aan het openluchtmuseum. Mocht u niet zo lang kunnen wachten, dan kunt u de hele zomer zelf op zondag komen overtuigen in Limburgs openluchtmuseum in Nederweert-Eind.

Jacques Sleutels

*"Het werkhuis
Sint Paulus"*

TENTOONSTELLING van de Ontwerp wedstrijd Design en Kunst-
vlechtwerk 1995

Deze tentoonstelling wordt gehouden van 27 januari-
25 februari in "De Wissen" te Stokkem (België), gelegen
tussen Maaseik en Maastricht.

Geëxposeerd worden schetsen en een 15-tal gevlochten
objecten die voldoen aan de drie gestelde functies: t.w.
originaliteit, uitstraling en toeristische identiteit.

MANDEN MET MATE(N)

Als een mandenmaker een pen i.p.v. een twijg ter hand neemt, is dat een teken dat hem geen gemakkelijke taak wacht. Het vlechten van tenen gaat hem beter af dan het aaneenwerken van letters tot woorden.

De onrust neemt toe, twijfels stapelen zich op. Zal het geschrevene verhelderend werken of worden er alleen maar meer vragen opgeworpen. De drijfveer is dat er in Nederland nog zo weinig techniek is vastgelegd. Er moet geschreven worden; dus.....niet schromen maar schrijven!

Dit keer wat meer over kimmen, niet als werkwoord maar als zelfstandignaamwoord. Kimmen zijn zelfstandige onderdelen in een mand. Ze kunnen een stuk vlechtwerk afsluiten helpen bij een goede verdeling van de staken, fungeren als stootrand onder en opzij van de mand en dienen als basis voor een rand.

Van onder naar boven werkend zijn de volgende kimmen in een mand te onderscheiden:

Bodemkim. Deze kim wordt gelegd nadat de staken zijn ingestoken, maar vóór ze worden aangeprikt. De functie van deze kim is het verdelen van staken: de kim maakt éénlingen van tweelingen. De mand rust later op deze bodemkim. Graag met het dikke gedeelte van de twijgen beginnen (kim van 3 of 4). Na het omkeren van de bodem en het aanprikken van de staken helpt een hoepel de staken in toom te houden.

Opzetkim. De toppen van de bodemkim worden verlengd met toppen (bij traditineel werk zoals aardappelmanden met voeten) en tenslotte worden nogmaals voeteinden bij gestoken. Deze kimmen vormen de opzetten van een mand (1ste en 2de opzet). Ook wel het bezet genoemd. Hiermee worden de staken in de goede stand gezet. Zij zijn bepalend voor de juiste maat van de mand.

Bij een grote bodem wordt op twee plaatsen, tegenover elkaar, met kimmen begonnen. Er ontstaat daardoor een evenwichtiger verloop van het dikke en dunne gedeelte in de kimmen. Zie Ovale mand, pag. 68.

Een bushel laat dit heel duidelijk zien. (Hier ontbreekt wel een bodemkim. Bij een bushel is de eerste kim de eerste opzet.)

Enkele technische aspecten bij een bodemkim.

De kimtwijgen worden rechts van de staken ingestoken:

a - pal naast de staak in de bodem of

b - pal naast de staak door de bodem (houtmanden bijv.)

Bodemkimmen en 1ste opzet kunnen van 4 kimtwijgen worden gelegd: een kim van 4, dan meestal gevolgd door een kim van 3, d.w.z. voor twee achter één. Kimmen eindigen altijd met toppen.

Tussenkimmen. Deze kimmen worden gebruikt om bijv. een franse eer mee af te sluiten en aan te kloppen. Een tussenkim vormt een goede basis voor een oor aan de buitenzijde van de mand. Ook toegepast als scheidingslijn tussen verschillende technieken en ook als correctiemiddel (noodmaatregel).

Onder de rand ligt meestal een "eind"kim (graag een beter woord) of sluitkim voor het horizontaal maken van het vlechtwerk (waterpas) of om gewenste hoogte te bereiken. Een technisch aspect:

Tussenkimmen worden met toppen begonnen en naast 3 opvolgende staken links ervan ingestoken of de toppen worden op het bestaande vlechtwerk gelegd. De toppen steken dan naar binnen uit.

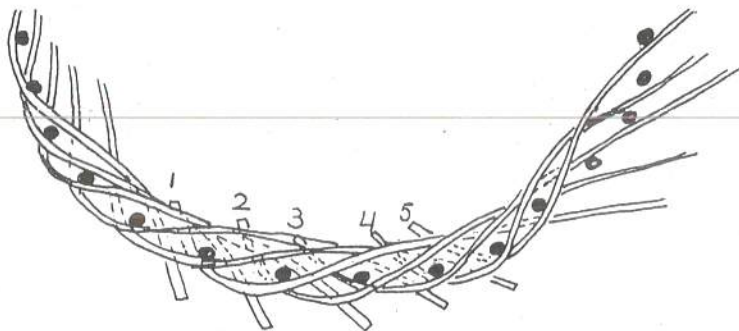
Een eindkim kan weer op 2 plaatsen beginnen met toppen. Bovenaan kan een kim van 4 worden gelegd, d.w.z. achter twee voor twee.

Een bijzondere kim is een binnenkim.

Deze is te zien in een botermand, o.a. in de museumboerderij in Staphorst. Halverwege de zijwand bevindt zich aan de binnenzijde een verdikte rand, waarop een houten tussenbodem rust. Alle klonten boter werden zodoende niet op elkaar gestapeld.

Om een deksel in een mand te laten rusten, hebben we ook zo'n binnenrand nodig. De binnenkim bevindt zich onder de rand. Hij kan worden gelegd van rotan, van dikke onderstukken van teen of van dunne twijgen (overgebleven toppen). Bij rotan moeten de stukken een handbreed langer zijn dan de omtrek van de mand. De slagen kunnen worden gelegd voor 1 achter 4, voor 2 achter 3 of voor 2 achter 4. We hebben dan 5 of 6 einden nodig.

Hieronder een voorbeeld van voor 2 achter 3. Na één ronde worden de uiteinden op volgorde naast de beginstukken gelegd.

Voorbeeld van vóór 2, achter 3. Eindstukken naast beginstukken.

De tweede mogelijkheid is een binnenkim van teen. We nemen 10 kintwijgen, ca 1.60 m lang. Van de eerste 5 twijgen knippen we zoveel top weg dat de rest van de twijg de halve omtrek haalt. We leggen de 5 twijgen in zoals in het voorbeeld en kimmen dan tot halverwege. Dan worden de voeten verlengd met de andere 5 voeten. Bij het begin aangekomen, gaan de lange toppen weer naast de reeds liggende einden en de binnenkim is compleet. Er ontstaat een dikke rand. een cordon.

De derde mogelijkheid is, om naast alle staken dunne twijgen of overgebleven toppen van een vorige mand te gebruiken. De twijgen aanpunten en rechts naast een staak insteken, ca $2\frac{1}{2}$ cm diep. Met deze toppen leggen we een rand van voor 2 achter 4. Aan het einde van deze "rand" worden de ingestoken staakjes doorgehaald of afgepend. Dit geeft ook een zeer regelmatige binnenrand. Wel wat bewerkelijker dan de andere twee binnenranden.

Na zo'n binnenkim volgt nog een kimmetje van drie (voor 2 achter 1). Met deze kim de staken sterk naar buiten werken, zonderte knikken. Dan stevig aankloppen. Hierna kan de bovenrand worden gelegd. Aan te bevelen is om de rand achter één te leggen en bijv. voor 4. Bij achter 2 staken langs verdwijnt het effect van de binnenkim.

Als de bovenrand gelegd is, worden de toppen (velsel-einden) afgeknipt en direkt tot een bosje bijeen gebonden. Veel succes!

Arie van 't Hoog

SCHOONREWOERDSE VLECHTDAG

Op zaterdag 13 april 1996 zal er in "De Schaapskooi" te Schoonrewoerd een vlechtdag worden gehouden waaraan 35 personen kunnen deelnemen. De bedoeling van deze dag is dat iedere deelnemer een werkstuk voor zichzelf maakt. José Schilder zal er zijn om aanwijzingen te geven voor het geval iemand niet verder kan.

De kosten bedragen f 25,- per persoon en worden op de dag zelf geïnd. Voor dat bedrag krijgt u onderdak, consumptiebonnen (voor koffie enz.) en de professionele begeleiding van José.

U kunt zich aanmelden bij:

Piet Bogerd, Bogarijsedijk 11, 1431 NT Vianen,
tel. 0347 351532 en

Wout Foppen, Klipper 19, 1186 VR Amstelveen,
tel. 020 6412760.

Ablasserwaard 2-daagse en weekcursus op resp. 17/18 mei
en 1-5 juli door Bert Balk en Georg Rijken.
in 't kooikershuis. Inl. 0229 262209

CURSUS MANDENVLECHTEN 1996

Arnhem

Cursus Volksuniversiteit Arnhem o.l.v.
Piet Hein Spieringhs

Mandenvlechten, Vrijagavond van 19.00-
22.00 uur en zaterdag van 9.30-16.30 uur.
Deze cursus wordt gegeven in het cursus-
centrum Molenbeek, Molenbeekstraat 26a
te Arnhem.

26 en 27 januari

9 en 10 februari

Opgeven en inlichtingen bij de Volksuni-
versiteit Arnhem, tel. 026 4422363.

Arnhem

Cursus Volksuniversiteit Arnhem o.l.v.
Piet Hein Spieringhs

Compostbak van wilgeteen maken, zaterdag
11 mei in het Openluchtmuseum, Schelmse-
weg 89 te Arnhem.

Opgeven en inlichtingen bij de Volksuni-
versiteit Arnhem, tel. 026 4422363.

IJsselstein

Cursus o.l.v. de Heer A. Vink

Start donderdagavond 19 januari van
20.00-22.00 uur. Tien donderdagavonden
in het Kerkelijk Centrum te IJsselstein.
Opgeven bij de Heer Vink, tel. 030 6887115.

Heerde

Cursus o.l.v. Arie van 't Hoog

Start 12 februari, 5 maandagen van 9.30-
16.00 uur in Creatief Centrum "de Hank".
Aanmelden tel. 0578 693214.

Maartensdijk

Cursus o.l.v. Jan de Vos

Vrijdag en zaterdag 12 en 13 januari
Vrijdag en zaterdag 1 en 2 maart

Maartensdijk

Speciale cursus o.l.v. Jan de Vos

Het maken van eendebroedkoreven op
17 februari.

Aanmelden bij Marian van Voorst,
tel. 0346 213746.

Nieuwegein

Tweedaagse cursus o.l.v. Piet Hein
Spieringhs

Vrijdag en zaterdag 12 en 13 april in de
Volksuniversiteit.

Opgeven tussen 9 en 12 uur, tel. 030
6050782.

Schoonrewoerd

Driedaagse cursus o.l.v. José Schilder
en Piet Hein Spieringhs

Donderdag, vrijdag en zaterdag 11, 12, 13
januari in "De Schaapskooi".
Opgeven bij Ida Bogerd, tel. 0347 351532

Baflo (Gr.)

Incidentele cursussen o.l.v. Roelof
Veenema

Meestal cursussen van één dag.
Inlichtingen tel. 0595 422394.

België

Leuke tweedaagse cursussen o.l.v. Jan
Kelders

Jan Kelders ontvangt graag Nederlandse
cursisten in Oerle (bij Veldhoven) in
februari en maart, tijdstip in overleg.
Tel. 0497 592196.

Harderwijk

Cursus o.l.v. Brand van Rijn

Start in januari, is reeds volgeboekt.

Zeewolde

Cursus o.l.v. Brand van Rijn

Start in januari, is reeds volgeboekt.

**Warnsveld/
Vorden**

Cursus o.l.v. Arie van 't Hoog

5 maandagen, start in januari.
Dennendijk 12, Warnsveld
Inlichtingen Mw. Wagenvoort, tel. 0575-
551378.

Oterleek (N.H.)

Tweedaagse cursus o.l.v. José Schilder

Vrijdag en zaterdag 5 en 6 maart.
Aanmelden bij José Schilder, tel. 072
5744403.

Bergen (N.H.)

Tweedaagse cursus o.l.v. José Schilder

Dinsdag en woensdag 5 en 6 maart.
Inlichtingen en opgeven bij Huib van
Rooyen, tel. 072 5898229.

Dordrecht

Driedaagse cursus o.l.v. José Schilder

Woensdag, donderdag en vrijdag 1, 2, 3
mei op boerderij "Jong Dordrecht".
Opgeven bij José Schilder, tel. 072
5744403.

Frankrijk

Cursus in Viller (50 km ten z.o. van Metz)

Eerste cursus van 15 t/m 19 juli, o.l.v.

José Schilder en Jan de Vos.

Tweede cursus van 22 t/m 26 juli, o.l.v.

José Schilder en Piet Hein Spieringhs.

Verblijfsmogelijkheden: in de accommodatie of met tent op het terrein.

Opgeven bij José Schilder, tel. 072 5744403.

Doetinchem

Weekcursussen o.l.v. Arie van 't Hoog

Deze cursussen vinden plaats op het terrein van Scouting Hamaland te Doetinchem.

Op het terrein kan worden gekampeerd: kookgelegenheid, doucheruimte en toiletten zijn aanwezig.

29 juli t/m 2 augustus

12 t/m 16 augustus

26 t/m 30 augustus

Voor informatie, adressen en opgave voor cursussen kunt u terecht bij Maria Kuijpers-Zegers Veeckens, Sarinkdijk 1, 7255 MS Hengelo (Gld.), tel. 0575 467481.

Vietnamese vissers zijn met grote aantallen bamboe vis-fuiken op weg naar hun vangstgebied. Bamboe wordt in Vietnam voor de meest uiteenlopende doeleinden gebruikt. Zo zijn er zelfs werktuigen van de plantensoort die in de industrie worden gebruikt, maar ook in het huishouden is bamboe onmisbaar.

Onmisbaar

DE MAND DIE UIT DE HEMEL KWAM

Het verhaal, dat ik wil vertellen is nogal onge-looflijk, maar omdat het tegelijk ook zo mooi is, wil ik het opnieuw vertellen, nadat ik er eerder over sprak tijdens de viering van het derde lustrum van de vereniging *Wilg & Mand* in IJsselstein. Als we het verhaal namelijk serieus willen nemen, dan zou de *Mand die uit de hemel kwam* een ruimtevaartuig zijn geweest en niet zo'n kleintje ook, want het bracht zo ongeveer alles wat we hier op aarde kennen, dat is te zeggen, al het natuurlijke. In de voorstelling van de vertelling moet het ruimtevaartuig wel zo groot zijn geweest of groter dan de ark van Noach, maar het was nadrukkelijk in de vorm van een mand.

De vertelling is van een Afrikaans volk, de Dogon in Malie, die ik in de winter van '83/ '84 bezocht met een groep collegaas architecten, stedenbouwers en planologen. In het woongebied van de Dogon loopt een hoge klif door het verder vlakke land zuidelijk van de Niger. Aan de voet van de klif en er bovenop wonen de Dogon in huizen van steen en leem, die evenals de dorpsplattegronden antropomorfies zijn gedacht, dwz. in de vorm van het menselijk lichaam. Zo wordt het huis als *moeder* gedacht, waar men uit de moeder in wordt geboren. En de perfecte geboorte wordt gezien als die van een tweeling, zoals de scheppingsmythe van de Dogon dat vertelt.

Deze mythe over de oorsprong van de mensheid is bekend geworden door de franse etnoloog Marcel Griaule, die sinds 1931 de Dogon en andere Afrikaanse volken bezocht. Sinds die tijd hadden de Dogon hem antwoorden gegeven op zijn vragen en hem commentaar gegeven op zijn observaties op basis van de interpretaties van feiten, die zij 'la parole de face' noemen, dat is 'eenvoudige kennis'. Maar de Dogon begonnen in te zien, dat de vragen van Griaule en zijn team dermate doortastend waren, dat het moeilijk was de veelheid aan vragen te beantwoorden zonder naar een hoger nivo van kennis te geraken. Zo kwamen de ouderlingen van het dubbele dorp (in de gelijkenis dus van het ideale paar) Ogol in de buurt van Sanga bij elkaar en besloten in het jaar 1947, dat zij professor Griaule zouden inwijden in de meer esoterische aspecten van hun religie.

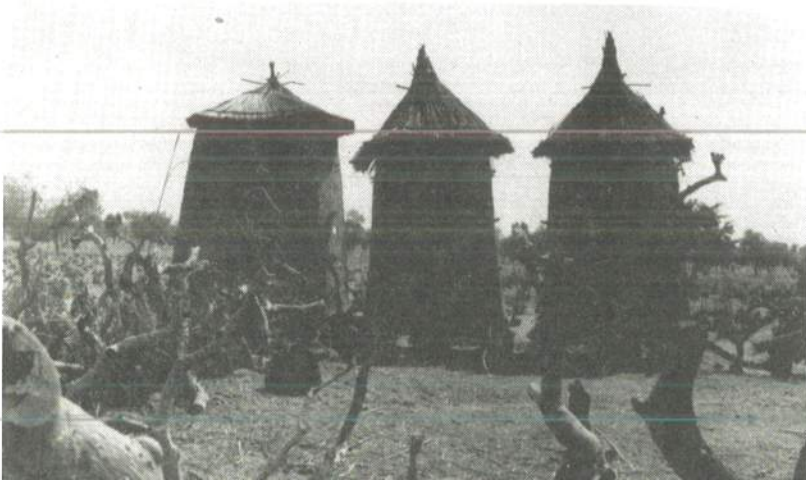
De blinde ziener Ogotemmêli werd door de dorpsraad aangewezen voor het onderricht, dat bestond uit gesprekken over een periode van 33 dagen, waarvan de verhalen worden weergegeven in een publikatie

Dieu d'Eau: entretiens avec Ogotemméli uit '48.

Op de tweede dag van de cyclus vertelt de ziener het verhaal over de mislukking van de eerste schepping:

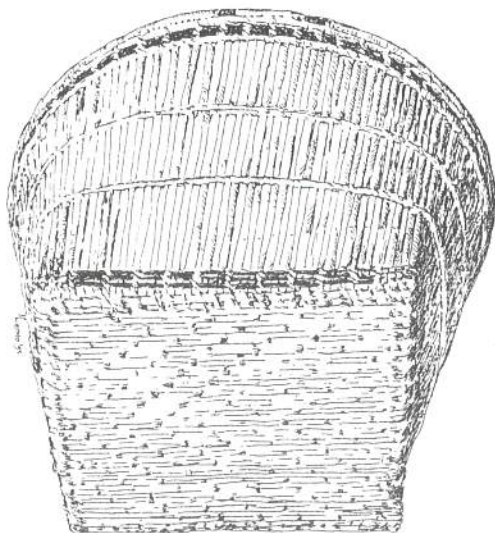
Uit de wanorde van de eerste schepping werd niet de verwachte tweeling geboren, maar een enkeling, de woestijnvos Yurugu. In de mythe heeft Yurugu, de eerste zoon van Amma, de schoot van zijn moeder te vroeg verlaten en verloor daarom zijn vrouwelijke tweeling, Yasige, die hij in de schoot van de moeder achter liet. Iedere geliefde is met Yurugu te vergelijken. Vol onrust zoekt hij zijn geliefde, de verloren tweeling Yasige.

Wat de kosmiese betekenis hiervan is verklaren Marcel Griaule en zijn assistente Germaine Dieterlen nader in het boek *Le Renard Pâle* (1965). Het verhaal van de tweeling Yurugu en Yasige is namelijk de uitbeelding van het sterrenstelsel Sirius, de Hondster en helderste ster aan de hemel naast de jager Orion. Het vreemde echter is, dat deze helderste ster aan de hemel wordt geleid door een nog zwaardere massa sterstelsel, die echter in afmetingen zo klein is, dat die pas recentelijk is waargenomen door de westerse telescopen. Nog vreemder is het dan, dat de Dogon sinds mensenheugenis een vijftig- jaarlijks feest viert gebaseerd op de omloopstijd van de heldere ster om zijn ingestorte tweeling, die de Dogon naar hun kleinste graansoort het Po noemden. De wetenschap heeft hen in hun kennis erkent door de wetenschappelijke benaming van Po over te nemen, dat is in het latijn *Digitaria exilis*.

*Vorraadschuurtjes
met ervoor een
vervallen mand*

Uit de tweede scheppingsdaad van de god Amma kwamen de Nommo voort, het ideale tweelingpaar, die het water brachten. De derde schepping bracht acht Nommo's voort, vier dubbelwezens, de onsterfelijke voorouders. Uit de verder uitwerking van het verhaal, en daar heeft ook de schrijver Robert Temple het zijne toe bijgedragen in *The Sirius Mystery* (1976), zien we dan hoe deze Nommo naar de aarde afdalen. Zij zijn amfibiese wezens zo blijkt uit het verhaal en komen van de Vrouwenplaneet, die in een baan tussen de beide sterren van Sirius beweegt. Het boek *Le Renard Pâle* bevat vele verhalen met in het zand getekende afbeeldingen, hoe de Nommo er uit zien en hoe ze met hun ruimtevaartuig zijn geland. Ogotemméli vertelde, hoe de zevende Nommo over een regenboog naar de aarde kwam met een voorraadschuur, die alle levende wezens en stenen, alle kunstvaardigheden en gebruiken van de mens bevatten. De god Amma gaf de achste Nommo een verzameling van acht granen mee, waarvan het kleinste het Po was.

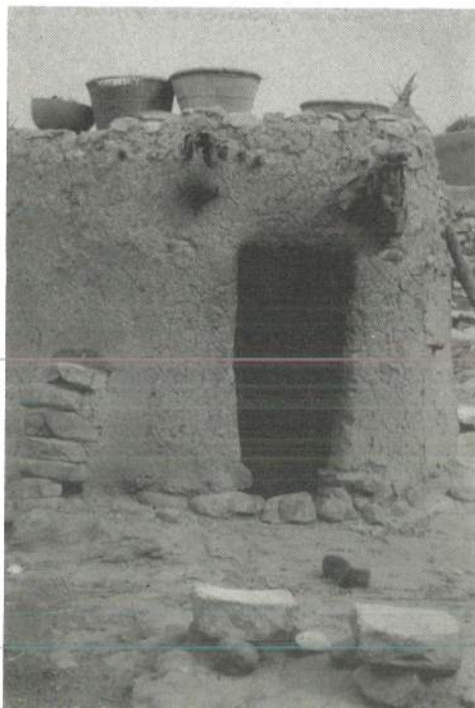

De voorraadschuur was eigenlijk een geweven mand met ronde opening en vierkante basis om de aarde en boetseerklei in te vervoeren. De structuur was van boetseerklei, hemelse aarde, gevormd met aan iedere zijde een trap uitgespaard gericht naar een windrichting. Het geheel heette 'Graanschuur' van de Meester van de Pure Aarde'. De structuur vormt het patroon voor de hedendaagse graanschuurtjes en is evenzo het model voor de geweven manden. Het heet wordt voorgesteld in de vorm van een omgekeerde

korf: de zon beneden is rond; de hemel daarboven is vierkant. De hemelse opslagschuur heeft ook de vorm van een omgekeerde korf. De korf van de Dogon is een symbool. Door het gebruik, de omgang met het symbool, worden de natuurlijke gebeurtenissen en de gehele wereldordening magies beïnvloed. Het gebruik van anders gevormde voorraadschuurtjes, een korf met een andere vorm, zou de betrekking van de zon tot de hemel en de jaarlijkse regen beïnvloeden. De voorraadschuurtjes zouden leeg blijven en de samenhang van de huidige generatie met de schepping zou verstoord worden; een cosmiese wanorde zou ontstaan.

En dat de Dogon het serieus menen kan Manette Zeelenberg getuigen (ook aanwezig op het Wilg en Mand lustrumfeest). Ze vertelde me eens, dat ze zo'n mand als eerder beschreven had gekocht in Malie en er mee rond liep. Er was toen een man op haar afgekomen en had haar geprobeerd uit te leggen, dat ze de lege mand niet met de ronde opening naar boven mocht dragen, dat mocht alleen als er iets in was. Bovendien vroeg de man nog een boete aan haar en zij voelde zich genept. Zo heb ik haar uit kunnen leggen, dat die man waarschijnlijk toch wel meende wat hij zei.

enno wiersma

*Huiselijk tafreel met
manden op het dak*

De vraag, waar nu precies in het verleden de bakermat bekend en in gebruik is geweest, blijft vooralsnog onbeantwoord.

Van het P.J. Meertens Instituut kreeg ik echter enige 'knipsels' uit tijdschriften over dit onderwerp. In de rubriek 'Sprokkelingen' in het Vlaamse Ons Heem, 1960/61, vertelt André Bonnez dat hij, een paar jaar tevoren, 'op de vuilnisbelt van een boerenhof', in het zuiden van Vlaanderen tegen de Franse grens gelegen, een stuk fijn strovlechtwerk herkende als de rest van een bakermat. Hij herinnerde zich het ding van de zolder van die boerderij, waar hij als jongetje graag rondneusde. Pas toen hij in het Openluchtmuseum Bokrijk zo'n strooien bakermat had gezien begreep hij echter wat het voor ding was geweest.

Tot zover het korte berichtje, waaruit het een en ander op te maken valt. Die bakermat zal op zijn hoogst 150 jaar oud geweest zijn toen hij bij de afval terecht kwam. Dan kan met enige zekerheid gesteld worden dat in de 19de eeuw in Belgisch, en misschien ook Frans Vlaanderen de bakermat, althans op het platteland, nog in gebruik is gewest. Dit exemplaar zou dan in de eerste helft van de 19de eeuw besteld en in gebruik genomen zijn. Dat is waarschijnlijk veel later dan de laatste in Noord Nederland gemaakte exemplaren. In het midden van de 18de eeuw worden er daar nog op zolders in de stedenesignaleerd, tussen de oude spullen. Maar misschien bleven ze ook hier op het platteland, van stro of van teen gevlochten, nog langer in gebruik. Taalkundig blijft het begrip nog steeds springlevend, kijk maar, bijv.

Bakermat van de film leidraad filmfestival

Een aardige reactie uit Engeland was het signaleren van een schilderij waarop een bakermat, een wieg, een vuurmand en een volledige kraamvisite te zien zijn ('Circle of Anth. Palamedesz', Sotheby 11-12 mei '95, nr. 117).

NIEUWE DONATEURS

Hieronder een lijstje met nieuwe donateurs. Wij heten hen hartelijk welkom en hopen dat zij plezier beleven aan hun donateurschap en dat het voldoet aan hun verwachtingen.

W.A. de Zeeuw	Broekseweg 94	4231 VH Meerkkerk
A. Poppinga	Sudhoekstermiddelweg	9077 TX Vrouwenparochie
Mw. T. de Jager	Kerkstraat 1 b	3741 AJ Baarn
Gé Postel	Zwiepseweg 164	7241 PV Lochem
E.V. Verhoef	Sprengenkampweg 40	8171 RL Vaasen
Mw. M.C.W. Mulder- Groenen	Reeksenakker 2	5752 AH Deurne
P.A. Mulder	Hopweg 52 c	8313 RK Rutten
Mw. S. Ebens-Rozijn	W. de Zwijgerlaan 12	2421 CS Nieuwkoop
H. Zengerink	De Havik 57	7591 JW Denekamp
Mw. B. Ceulemans- Saubert	Vogelkersstraat 16	B 3900 Overpelt België
Olivia Elton Barratt	Millfield Cottage Little Hadham, Ware	Herts SG11 2ED England
John Exel	The Gospel, Westport Hall Langport	Somerset TA10 OBH England
Simone Ruppel	Dillberg 22	D 97828 Marktheiden- feld, Duitsland
A. Grievink- Lammers	Brokkenstraat 12	7084 AL Bredendbroek
Beckers Verhees	Dalkruid 40	5731 TM Mierlo
Mej. L. Appelboom	P. Nuytsstraat 98	5665 JH Geldrop
H. Caspers	Noorderdiep 561	7876 EE Valthermond
N. v.d. Akker	Winterkoning 21	3766 WB Soest
Mw. L. Muermans- Ottenburghs	Op den Hamel 9	3832 Wellem-Ulbeek België
J. Montforts	Geverikerstraat 57	6191 RM Beek
P. Liefbroer	Reiger 79	1628 BD Hoorn
A.L. Kiel	G. Gezellelaan 7	6165 EJ Geleen
J. Kusters	Prof.P.Willemstr.14a	6224 CE Maastricht
G.T. Terpstra	Galgengoorweg 11	7251 JC Vorden

DONATIE 1996

In dit bulletin vindt u de acceptgiro voor de betaling van uw donatie voor 1996. Voor een aantal staat hier ook nog op 1995. Dat wil zeggen dat u voor 1995 nog in gebreke bleef. Graag nu dus de beide jaren ineens betalen! Voor het buitenland hebben we helaas de minimum donatie op f 25,- moeten brengen. De porto (soms luchtpost) naar het buitenland is 4 x zo duur als in Nederland.

